

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Київський національний торговельно-економічний університет

Анотація. У статті обґрунтовані напрями державної політики щодо зміцнення людського капіталу, підвищення якісного рівня фінансового регулювання його розвитку. Визначено, що система державного фінансового регулювання є вагомим інструментом суспільного розвитку, вагомим стримуючим чинником зміцнення людського капіталу як основи суспільного розвитку є значний рівень невизначеності економічних процесів, складності інтернального та екстернального середовища розвитку країн, яка зростає в умовах пандемії та посилення процесів глобалізації.

Ключові слова. фінансове регулювання; інтелектуалізація економіки; інновації; освіта; охорона здоров'я.

STATE FINANCIAL REGULATION OF HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT

Abstract. The article substantiates the directions of state policy on strengthening human capital, improving the quality of financial regulation of its development. It is determined that the system of public financial regulation is an important tool of social development, a significant deterrent to strengthening human capital as the basis of social development is a significant level of uncertainty of economic processes, complexity of internal and external development environment.

Keywords. financial regulation; intellectualization of the economy; innovations; education; health care.

На даний час, стратегічним завданням фінансово-економічної політики країн є забезпечення реалізації цілей сталого розвитку. Поточна криза COVID-19 підкреслила взаємозв'язок соціальної та економічної сфери, визначаючи важливість створення умов для розвитку людського капіталу. Успішність реалізації даного завдання безпосередньо залежить від якісного рівня системи фінансового регулювання його розвитку з урахуванням динамічності суспільних процесів. Вагомими напрямками є підвищення рівня добробуту громадян, зменшення асиметрій та диспропорцій розвитку людського капіталу, що потребує розробки обґрунтованого підходу до вироблення концептуальних засад системи державного фінансового регулювання розвитку людського капіталу з урахуванням складності інтернального та екстернального середовища розвитку країн.

Якісний рівень державного фінансового регулювання розвитку людського капіталу є фундаментальною основою диверсифікації суспільного розвитку. Глобалізація зумовлює посилення зовнішніх факторів на розвиток людського капіталу як в країнах з розвинутою так і перехідною економікою. Відповідно актуалізуються питання удосконалення системи державного фінансового регулювання розвитку людського капіталу, обґрунтування державного фінансового інструментарію для його підтримки. Дієва система фінансового регулювання розвитку людського капіталу є одним з найвагоміших чинників забезпечення суспільної рівноваги та макроекономічної стабільності. Ефективний фінансовий інструментарій підтримки розвитку людського капіталу передбачає забезпечення взаємоузгодженості діяльності органів державного управління різних рівнів. Зазначене актуалізує питання розробки нових підходів щодо формування людського капіталу як основи суспільного розвитку, обґрунтування напрямів підвищення якісного рівня системи фінансового регулювання його розвитку.

Посилення глобалізаційних процесів зумовлює приділення вагомої уваги питанням розвитку людського капіталу, взаємоузгодженості економічних та соціальних аспектів людського буття на основі здійснення ефективних інвестицій в людський розвиток. Людський капітал визначається як: «знання, навички, компетенції та якості людського розвитку які набуваються за допомогою навчання у закладах різних рівнів системи освіти» [1]; «знання, навички та здоров'я, які люди акумулюють протягом свого життя, що дозволяє їм реалізувати свій потенціал в процесі розвитку суспільства»[2]. Згідно програми розвитку організації об'єднаних націй: «Розвиток людини є процесом розширення

спектру вибору. Найбільш важливі елементи вибору - жити довгим і здоровим життям, здобути освіту і мати гідний рівень життя. Додаткові елементи вибору включають в себе політичну свободу, гарантовані права людини і самоповагу»[3].

Переважає більшість країн з значним рівнем розвитку людського капіталу входить до Європейського союзу. При цьому доцільно відмітити, що в останні роки тем відповідних показників зменшуються. Спостерігаються процеси депопуляції, які зумовлені стійким зниженням рівня народжуваності. Крім того, в умовах прискореного старіння населення посилюються ризики зниження рівня конкурентоспроможності економіки через скорочення кількості молодих кваліфікованих працівників - основних носіїв новітніх технологій. Скорочення кількості працездатного населення актуалізує необхідність більш ефективного використання накопиченого людського капіталу.

На даному етапі одним з найвагоміших чинників впливу на розвиток людського капіталу виявився фактор розповсюдження пандемії COVID-19, яка зумовила: зростання рівня безробіття; падіння платоспроможного попиту населення; банкрутство підприємств середнього та малого бізнесу; прискорення інфляційних процесів; посилення неплатоспроможності реального сектору економіки; зниження кредитної активності комерційних банків у реальному секторі; зростання рівня дефіциту державного бюджету. У відповідь на пандемію відбулись суттєві зміни у соціально-економічному розвитку як країн з перехідною так і розвинутою економікою. Запроваджено: надзвичайний стан в окремих адміністративно-територіальних одиницях та країнах в цілому; санітарно-епідеміологічні заходи; встановлено обмеження щодо пересування в межах країни, виїзду з неї та в'їзду; обмеження трудової діяльності; нові дистанційні форми отримання освіти та праці. В умовах розповсюдження пандемії COVID-19 різко скоротився об'єм виробництва, що зумовлено суттєвим зниженням рівня внутрішнього попиту, ділової активності в сфері послуг. Найсуттєвіші економічні втрати спостерігаються в країнах які значно залежать від туризму. Посилення пандемії COVID-19 також активізувало питання щодо удосконалення інструментарію системи державного фінансового регулювання розвитку людського капіталу з урахуванням обмеженості державних фінансових ресурсів та необхідності їх оптимізації в умовах зменшення темпів економічного зростання. В переважній більшості країн відмічається посилення диверсифікації джерел фінансування програм розвитку людського капіталу, зокрема у сфері освіти та охорони здоров'я. Вагома увага у країнах з трансформаційною економікою приділяється створенню умов для розвитку накопичувального рівня пенсійного забезпечення. Фінансування програм розвитку людського капіталу переважно здійснюється за рахунок коштів державного бюджету та державних цільових фондів соціального страхування, відповідно змінюється структура їх видаткової частини.

Система державного фінансового регулювання у сфері формування людського капіталу повинна сприяти розвитку не окремих його компонентів, а бути спрямованою на збалансований розвиток всіх складових. Сфера освіти, охорони здоров'я повинні швидше модернізуватися у відповідь на запити часу і виходити з прагнення виявити здібності кожної людини, при цьому неухильно підвищуючи якісний рівень показників у відповідних сферах. З цією метою вагомими напрямками системи державного фінансового регулювання розвитку людського капіталу є формування середовища, яке стимулюватиме інвестиції всіх зацікавлених сторін в розвиток людського капіталу, тобто створення фінансових стимулів для інвестицій в освіту, охорону здоров'я як для фізичних осіб так і суб'єктів господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Official site of the World Bank. Retrieved from <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>
2. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва та розвитку [Orhanizatsiia ekonomichnoho spivrobitnytstva ta rozvytku]. Retrieved from <http://www.oecd.org/>
3. United Nations Development Programme. Retrieved from <https://www.undp.org/>

Макогон Валентина Дмитрівна – доктор економічних наук, с.н.с., професор кафедри фінансів, Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ, e-mail: makvknteu@gmail.com

Makogon Valentyna Dmytrivna – Doctor of Economics, Senior Research Fellow, Professor of the Department of Finance, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv, e-mail: makvknteu@gmail.com